

התמודדות עם לחץ חברתי וקנאות – לפרשת פנחס

פרשת השבוע מספרת לנו על נשיא שבט בישראל, זמרי בן סלוא, שחטא בפרהסיה לפני משה והעם ועל פנחס בן נכדו של אהרן הכהן שביצע מעשה קנאות דתית והציל את עם ישראל ממגפה. הסיטואציה הייתה שזמרי, היה מוקף בשבטו ומסביבו אנשים רבים, חוגגים בזלילה ועושים מעשי פריצות ביחד עם בנות מדין הגויות, שאסור להתחתן אתן. והנה לעיני כולם, למרות הסכנה הגדולה, מגיע צדיק אחד, פנחס בן אלעזר הכהן, שנכנס אל תוך ההמון והורג לעיני כולם את זמרי הנשיא שלהם, ואת כזבי בת צור שותפתו למעשה. הקב"ה מבטיח לו את בריתו – ברית הגנה מפני אנשי השבט של זמרי.

בפולחן האילולי אצל עמי כנען, הייתה המצווה הדתית, ניצול גופן של הבנות למשיכת מאמינים לעבודת הבעל. שיטה זו הייתה ידועה במיתולוגיה של עמי האזור שהעמידו קדשים וקדשות במקדשיהם (כנראה שזו משמעות המילה פעור במשמעות של חשיפה). הבעל שמשמעות שמו אדון או שליט היה נחשב בפנתיאון האלים השונים, האל שממונה על מזג האוויר, שגם להם בנות מדין זבחו.

וישב ישראל, בשטים; ויחל העם, לזנות אל-בנות מואב. ותקראן לעם, לזבחי אלהיהן; ויאכל העם, וישתחוו לאלהיהן. ויצמד ישראל, לבעל פעור; ויחר-אף ה', בישראל... ויאמר משה, אל-שפטי ישראל: הרגו איש אֶנְשֵׁיו, הנִצְמָדִים לבעל פעור. והנה איש מבני ישראל בא, ויקרב אל-אחיו את-המדינית, לעיני משה, ולעיני כל-עדת בני-ישראל; והמה בכים, פתח אהל מועד. וירא, פינחס בן-אלעזר, בן-אהרן, הכהן; ויקם מתוך העדה, ויקח רֶמַח בידו... וידקר את-שניהם... ותעצר, המגפה, מעל, בני ישראל. ויהיו, המתים במגפה ארבעה ועשרים, אֶלֶף. וידבר ה', אל-משה לאמר. פינחס בן-אלעזר בן-אהרן הכהן, השיב את-חַמְתִּי מעל בני-ישראל, בקנאו את-קנאתי, בתוכם; ולא-כליתי את-בני-ישראל, בקנאתי. לכן, אומר: הנני נתן לו את-בריתי, שלום. (במדבר כ"ה)

חז"ל מספרים לנו שפנחס התייעץ עם משה. אך לא קבל תשובה ברורה מה עליו לעשות. גם זה אופייני למצבי לחץ חברתיים... לא תמיד ברור לנו מה עלינו עכשיו לעשות ??? מה יגידו עלינו ??? למה צריך להיות אכפת לנו ??? כולם מסכימים !!! מה עושים ??? דבר גדול העניק לנו הבורא בנפשנו. דבר שיכול לעזור לנו פעמים רבות. **המצפון**. אם נאזין היטב ללב שלנו. לא נרמה את עצמנו. נבדוק באמת מה טוב ומה לא "מריח" טוב. נוכל להינצל מליפול לרשת מסוכנת, של אנשים שעושים את עצמם טובים העושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס...

חברות הפרסום משתמשות בדחפים ובצרכים הבסיסיים של האדם כדי למשוך "מאמינים". גם בימינו אנו מוצפים בפרסומות לצריכה בסגנו של "מגיע לך לפנק את עצמך", "עוף טוב", "טעם החיים", "תנו לגבר", אנו צורכים הרבה יותר ממה שאנו צריכים. תאוות הזלילה שלנו, כדוגמא, גורמת לנו לקנות עגלות מלאות בסופר מרקטים "הזולים" ולזרוק מחצית מהעגלות אל פח האשפה. הדבר נכון בפרט במדינת ישראל, שבה זו בושה להגיש צלחת "גורמה" – באולמות אירועים ובמסעדות, הצלחת צריכה להיות כמה שיותר ענקית ומלאה ולבסוף חלק גדול הולך

לפח. מול הלחץ החברתי הזה קשה מאוד לעמוד ויש לכך השלכות כלכליות כבדות לכיסונו, כמשפחה, כחתנים וכלות וכסוועדים, מתי יקום הפנחס שיודע להלחם בלחץ החברתי הזה???

מאידך גיסא, חכמינו מזהים את דמותו של פנחס עם דמותו של אליהו הנביא – פנחס הוא אליהו. אליהו מתואר כנביא קנאי שנלחם בפולחן הבעל – ובכל זאת ישנה ביקורת על קנאותו היתרה. עד כדי כך שהמדרש מתאר דו-שיח בינו לבין הקב"ה. והנה דבר-ה', אליו, ויאמר לו, מה-לך פה אליהו. ויאמר קנא קנאתי לה' אלקי צבאות, כי-עזבו בריתך בני ישראל, את-מזבחתיך הרסו, ואת-נביאיך הרגו בחרב; ואותר אני לבדי, ויבקשו את-נפשי לקחתה. ויאמר, צא ועמדת בהר לפני ה', והנה ה' עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה', לא ברוח ה'; ואחר הרוח רעש, לא ברעש ה'. ואחר הרעש אש, לא באש ה'; ואחר האש, קול דממה דקה. ויהי כשמע אליהו, וילט פניו באדרתו, ויצא, ויעמד פתח המערה... (מלכים א' י"ט)

חכמינו מפרשים דו-שיח זה לומר לנו ששיטת השכנוע היא בקול דממה דקה ולא בקולות וברקים. צורת שכנוע שמשתמשת באמצעים קיצוניים אינה מחזיקה מעמד. "נגלה אליו הקב"ה ואמר לו: 'מה-לך פה אליהו?' אמר לו: 'קנא קנאתי'. אמר לו הקב"ה: 'לעולם אתה מקנא! קנאת בשטים על גלוי עריות, שנאמר: 'פנחס בן אלעזר' וכאן אתה מקנא! חייך, שאין ישראל עושין ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך! מכאן התקינו חכמים, שיהיו עושין מושב כבוד למלאך-הברית..."

כך גם בבואנו לשנות חברה להתנהג בצורה "ירוקה" יותר, שומה עלינו להשתמש באמצעים עדינים ולא להכנס למלחמות שהנזק שבהן עולה על התועלת "כי בתחבולות, תעשה-לך מלחמה; ותשועה, ברב יועץ". כנראה ששינויים חברתיים צריכים להיות תוצאה של עבודה עקבית ושקטה. ובעזרת ה' זה יקרה. "הנה ימים באים, נאם ה' אלוקים, והשלחתי רעב, בארץ: לא-רעב ללחם, ולא-צמא למים--כי אם-לשמע, את דברי ה'..."